Asutava Kogu liikmeks tööerakonna nimekirja järgi ja nimetati Põllutööministeeriumi tehnika peavalitsuse juhatajaks, kus ta peamiseks ülesandeks oli riigistatud tööstusettevõtete valitsemine ja maade planeerimise korraldamine. Sest ametist lahkunud (1920), omandas ta a. 1923 Harjumaal Jägala jõe veejõu kasutamisõiguse ja ehitas sinna elektri-jõujaama, juhtides sealt energiat oma Raasiku villavabrikusse ja jahuveskisse, mis ettevõtted on praegu (1928) moodsamaid kesktööstus-ettevõtteid Eestis. — P. oli Tallinna tehnikumi ja Eesti Tehnika Seltsi asutajaid ja on ehitanud rea veejõul töötavaid tööstusettevõtteid, elektri-jõujaamu j. m.; kuulub Kaubandus-Tööstuskoja juhatusse.

J. M.

PETERSON, Kristian Jaak (kirikuraamatuis Christian Jakob Petersohn), kirjanik, sünd. Riias 2. III 1801. P.-i isa Jaak, pärit Viljandi klk. Karula v. Kikka talust, oli Riias Jakobi saksa-eesti koguduse kirikuteenriks. P. käis esiti Jakobi kirikukoolis, siis linna teises kreiskoolis. Siin äratas ta oma ärksate vaimuannetega tähelepanu, ja tema püüd kubermangugümnaasiumi pääseda leidis toetust. Juba koolipingil avaldas P. erilist agarust keelte õppimiseks. Tema koolikasvatusega piiramatut varajast isetegevust tõendab 16-dal eluaastal ettevõetud katse rootsi keele grammatikat kirjutada, mis ometi jäi täide saatmata. Tähelepandavam on tema luuletajatungi virgumine juba enne gümnaasiumi küpsustunnistust. Ta oli saksiku sugunime omandanud ja osaliseks pääsnud saksa keskkooli haridusest, aga eemal oma allarõhutud isade maast otsis ta sisekutse enesele väljendust eestikeelses värsis. Poisikeseohtu luuletaja esimene käsikirjaline värsivihk on märgitud ta koolilõpetamise a.-ga, 1818. Selle elevused tõusevad üle mõisat ja kirikut orjava sugurahva vaimusunduste, need on rahvakirjanduses hooldatud ja tallatud radadelt tunglevad värsiread: vabas rütmis ülendatud kõrge lüürika kõrvuti väikeste anakreontiliste mõttejootudega, idüllitsevate ja sentimentaalitsevate karjaste laul paaritatud eesti rahvalauluga. Eesti keeles seni taotlematuisse kõrgustesse küünivad eriti selle klassika kasvandiku oodid. Tema pikkade ja keeruliste perioodide liikumine kitsastes värsiridades tuletab meelde Pindarose eeskuju, tema pateetilised õhinad vabaõhulise Jumala, inimese vaimu, sõpruse, maakeele ülistuseks kajastavad Klopstock'i taolisi toonitõusenguid. Gümnaasiumi lõpetanud, tuli P. a. 1819 Tartu ülikooli, et oma toetajate soovil usuteadust õppida. Tähtsamaks toetajaks oli valgustatud kindralsuperintendent K. G. Sonntag (vt.), enne Jakobi kiriku õpetaja. Kui P. Tartu ülikooli usuteaduskonda astus, oli seal juba sumbumas ülikooli asutamise aa. sallitud protestantlik ratsionalism. Noore P.-i tingimatuks veendumuseks oli aga vabamõtlemine usuasjus. Ta otsis aru otsustustele vastuvõetavat jumalustarkust. Kui ta seda ei leidnud vagatsevasse dogmasundusse juhitud usuteadusest, siis loobus ta varsti usuteaduskonnast. Ta päevaraamat, eestikeelne, annab tunnistust valgustusfilosoofiliste mõttepärimuste pooldamisest. Kirikuõpetajaks õppimisest taganedes andus see mõistuse ja tahtevabaduse tähtsustaja filoloogilistele, filosoofilistele ja pedagoogilistele ülikooli-ainetele. Kõigi oma laialipillatud üliõpilashuvide keskel ei unustanud P. ka oma hõõguvat luuletajakutset. Tema teise käsikirjalise värsivihu ajamärkimine satub ühte ta esimese üliõpilasa.-ga, 1819. Saksa »tormi ja tungi« järglasena tõstab siin maakeeles ennekuulmatu »Laulja« oma häält. Eesti keele uurimise ja rahvalaulu kogumise asjaarmastus oli P.-i juba Riias ligendanud J. H. Rosenplänter'i (vt.) »Beiträge'dele». Noore luuletaja lootus selles eestisõbraliste kirikuõpetajate ja haritlaste ajakirjas trükkida oma värsiveerdeid läks nurja. Rosenplänter oli O. W. Masing'ile kui tolleaegsele suurimale autoriteedile eesti keele ja kirjanduse alal P.-i värsinäiteid — paar Anakreoni tõlget — arvustamiseks saatnud ja saanud käredalt tagasitõrjuva otsuse: »Waat! nenda on nende jamsimissed; nendaks wanna Holz, Frey, Willmann ja n. t. omma luggu laulavad«. Järgnes noormehe sõitlus »keelemurdjaks« ta rahvalaulu-laadiliste sõnakujude värsikeelde võtmise pärast, ja veel sandimate sõnadega (Masing ühes kirjas Rosenplänter'ile 1819). Rohkem edu oli P.-il eesti lauseõpetuse küsimusi arutava kaastööga. Ilmus lühike seletus objekti õige tarvitamise kohta eesti keeles (»Ueber den Gebrauch des Nom., Gen. und Acc. bei einem Verb«, Rosenplänter, Beitr. XII, 145 jj.). Noor keeleteadlane katsus ka vastata küsimusele, mis vahe on mõlema ablatiivi *-st* ja *-lt* (s. o. seestütleva ja alaltütleva) vahel. Näidete varal, mis autor rahvalaulust võtnud, jaotab ta kohamuuted siseruumi (*-sse*, *-s*, *-st*) ja välisruumi (*-le*, *-l*, *-lt*) käänetesse, nagu see praegugi maksev (»Ueber den Gebrauch der beiden Ablative im Ehstnischen«, Rosenpl., Beitr. XII, 148 jj.). Mööda minnes paarist kõhnemast lauseõpilisest seletusest mainitagu siin veel luuletaja teadlev katse avastada eesti konsonantide kõlasümboolikat (Rosenpl., Beitr., XIII, 86 jj.). — 1½ a. pärast lahkus P. Tartu ülikoolist ja asus tagasi Riiga. Edasiõppimiseks oli ta kirikuõpetaja ameti väljavaadetest loobumisega nähtavasti kaota-